

tako pridruži svojim „diplomiranim lakajem“ še „nediplomirane“. Oni naj dokažejo dvig življenjskega standarda delavca, oni naj bodo most „harmoničnih odnosov“ do proletariata — a dejansko so nosilci oportunitizma, zvestega spremljevalca monopolistične faze.

Vsa razpredena mreža povezanih obratov orisanih koncernov — od rudnikov pa do veletrgovin — ter posebni fondi monopolističnih organizacij omogočajo finančnemu plemstvu, da more vzdržati lokalne delavske akcije. Le široke, večino obratov zajemajoče akcije postajajo v tem razdobju uspešne, kakor dokazujejo tudi primeri iz naše sredine.

Polemika

NEKAJ BESED V ODGOVOR.

A. Javor

V novoletni številki „Slovenije“ je gospod Joka Žigon napisal „Očitno pismo g. dr. Ferdu Kozaku, uredniku »Sodobnosti«“. Napisal ga je zaradi Javorjevega „nečistega in nesnažnega pisanja“ ter ga takole zaključil: „G. doktor, če prej niste prebrali in premislili teh podtikanj, jih preberite in premislite sedaj! Zatopite se samo za hip v Prijateljovo osebnost, primerjajte jo s krivično podobo A. Javora in potem se vprašajte, za kaj ste odgovorni!“

Ker je beseda „podtikanje“ potemtakem poglavitni argument gospoda Joke Žigona, bom v svojem odgovoru dokazal, kdo in kaj — podtika.

1.) Na strani 516 „Sodobnosti“ lanskega leta pravim: „Jasno je, da smatra Prijatelj Bleiweisovo smer, ki je zahtevala zgolj ravnopravnost slovenščine v šoli in uradu, »spričo primitivnega in patriarhalnega stanja slovenskega naroda« — za tvorni konservatizem.“ Gospod Žigon Joka nasprotuje takole: „Prijatelj ne »smatra« Bleiweisove smeri za tvorni konservatizem zato, ker je zahtevala »zgolj ravnopravnost slovenščine v šoli in uradu«, marveč ker se v prvi periodi »okorelost našega konservatizma... še ni tako občutila« kot v »obdobju okorelega konservatizma« (Žigonov „zato, ker“ sem podčrtal jaz). Gospod Joka Žigon, kdaj in kje sem pa jaz trdil, da smatra Prijatelj Bleiweisovo smer za tvorni konservatizem zato, ker je zahtevala zgolj ravnopravnost slovenščine v šoli in uradu?! Vaša polemična taktika je glede na svojo preprosto domisljico prav zares — genialna: „ki“ spremenite v „ker“ in — udarite po nasprotniku. „Rekne in ostade živ“, pravijo nekje na jugu... Ker si je pa nemogoče misliti, da bi srednješolski profesor ne znal čitati, in ker je tudi težko verjeti, da ne bi razlikoval „ki“ od „ker“, Vam lahko odgovorim samo naslednje: je nekdo, ki podtika, toda tisti „nekdo“ ni Javor, temveč je gospod Žigon Joka. Ker je gospod Joka Žigon hkrati ogorčeni nasprotnik „nečistega in nesnažnega pisanja“, sklepam, da je s svojo spremembo „ki“ v „ker“ želel pokazati primer „čistega in snažnega pisanja“.

2.) Gospod Joka Žigon je vsestranski polemični taktik. Če ne more doseči namena s spremembo kakega „ki“ v kak „ker“, zataji recimo kak — stavek. Takole polemizira: „Da bi bil Prijatelj zapisal kmetu »razmeroma nagli povratek k redu« v dobro, je ponarejeno; Prijatelj je zapisal: »Sploh pa se mora reči, da se je slovenski kmet, od nekdanje vaje pokorščine in poslušnosti, razmeroma naglo umiril in povrnil k redu.« Zakaj gospod Joka Žigon ni citiral vsaj še enega Prijateljjevega stavka in sicer tistega, ki ga je Prijatelj zapisal neposredno pred „Sploh pa se mora reči...?“ Ta stavek se glasi: „A takšni in podobni izbruhi razbrzdanih instinktov so se pojavljali med nižjimi. toliko stoletij zatiranimi in brezpravnimi sloji vse tedanje revolucionarne Evrope“ (podčrtal jaz). Jasno je namreč, da je ta stavek odločilen za smisel vsega odstavka; da je torej zaradi tega stavka treba ves odstavek

razumeti tako, kot ga je razumel Javor, in ne tako, kot ga je poskusil tolmačiti gospod Žigon Joka.

3.) Izredno „čista in snažna“ polemika je naslednja Žigonova metoda citiranja iz njegovih „Pripomb“: „govoriti ex cathedra o »glavnih elementih narodnosti« v Prijateljevem smislu in razglašati Bleiweisov konservativizem za »tvorni« — se konec konca pravi vzgajati tudi sodobni slovenski inteligenčni naraščaj v duhu tradicionalne slovenske programske omejenosti in politikantstva. (Danes je mogoče tak duh dovesti celo v sklad — s »protektoratsko mentaliteto«.)“ Zakaj je g. Žigon Joka izpustil dva moja stavka, ki neposredno sledita omenjenemu citatu in ki izpovedujeta, da „bi mi bilo povsem tuje, odrekati Prijatelju odkritosrčno vdanost stvari njegovega naroda,« da pa gre „za objektivni pomen okorelega dogmatizma, družbeno zakoreninjenega v ideologiji onega slovenskega naroda, ki je imel po logiki družbenega razvoja nekoč slovensko stvar v zakupu (čeprav nevreden) in ki mu je danes mogoče oporekati nacionalno vdanost že tudi — subjektivno?“ Brez dvoma ju je izpustil zato, ker je sovražnik „krivičnih podob“.

4.) Tretje polemično sredstvo gospoda Joka Žigona je formalistično pikolovstvo. Joka Žigon namreč pravi: „P. ni glavnih elementov narodnosti reducirjal na jezik in dokaj konfuzno pojmovano kulturo“, marveč je na oporečenem mestu le trdil, da »glavni elementi narodnosti: način mišljenja, verovanja, čustva in običajev, kulturne samoodločbe, vse to dobiva izraz in stalno posodo v jeziku.“ Kolikor gre za zgolj formalno — točneje: formalistično — plat, ima g. Joka Žigon prav, ko meni, da Prijatelj jezika ni izrecno všteli med „glavne elemente narodnosti“. Vsebinsko pa je bistveno, da je Prijatelj jezik neločljivo združil s svojimi „glavnimi elementi narodnosti“, ki so v ostalem neprecizna pojmovna zmes narodovega duhovnega ustroja in nacionalne kulture, in ki jih jaz zaradi tega imenujem „dokaj konfuzno pojmovano kulturo“. Za tistega, ki izhaja iz historično in sociološko preizkušene dispozicije, da je „narod zgodovinsko nastala stabilna skupnost jezika, teritorija, gospodarske povezanosti in duhovnega ustroja, izraženega v nacionalni kulturi“, je hkrati na prvi pogled razvidno, kakšno medvedjo uslugo je g. Joka Žigon napravil Prijatelju s svojim formalističnim pikolovstvom. Obdolžil je Prijatelja še hujšega kakor je Prijatelju očital Javor. Obdolžil ga je, da je svoje „glavne elemente narodnosti“ reducirjal — zgolj na dokaj konfuzno pojmovano kulturo.

5.) Navajam še drugi vsebinsko zgrešeni primer Žigonovega formalističnega pikolovstva: „Zanimivost svoje vrste« ni Prijateljevo pojmovanje slovenske kmečke konservativnosti, marveč kako je to pojmovanje A. Javor zasukal: prvemu je kmet konservativen, starokopiten in za vse moderne ideje racionalnejšega obdelovanja zemlje kaj malo dostopen; drugi pa je iz tega napravil filium ante patrem: konservativen je Prijatelju kmet zato, »ker je bil kaj malo dostopen...«!

Sporno mesto v Prijateljevih „Staroslovenskih“ se glasi takole: „Kakor vsak kmet, je bil zlasti naš tedanjega časa strašno konservativen; za vse moderne ideje glede racionalnejšega obdelovanja zemlje je bil kaj malo dostopen. Oviral ga je pri tem njegova največja dedna napaka starokopitnost...“

Tistemu, ki se s Prijateljem vred zaveda, da glede fevdalnega družbenega ustroja slovenski kmet nikakor ni bil konservativen, je jasno, s čim utemeljuje Prijatelj svojo sodbo o kmetovi „konservativnosti“.

6.) Če odpovedo vsa preizkušena, „čista in snažna“ polemična sredstva — sprememba „ki“ v „ker“, izpuščanje stavkov in formalistično pikolovstvo — si gospod Joka Žigon pomaga s trditvami — brez utemeljevanja. Da se je Prijatelj zatekel v protirevolucijo, je »debela laž«. »Gladko je izmišljeno«, če Javor dolži Prijatelja dogmatičnega mišljena, da je bila leta 1848. protirevolucija slovanskim narodom nacionalna potreba.

Čeprav sem stran 34 prve knjige Prijateljjevih „Staroslovencev“ že nekoč dobesedno navedel, ponavljam citat:

„Kaj so dosegli avstrijski zapadni in še posebej južni Slovani zase s tem, da so v revoluciji leta 1848. pomagali reševati Avstrijo propada?

Preprečili so predvsem definitivum, Veliko Nemčijo, ki bi pomenila njih narodno smrt, in omogočili provizorij, ki jih je sicer obsojal v narodno životarjenje, a jim je vendar puščal nade na počasen, sukcesiven kulturni in politični preporod. Definitivum bi bila zedinjena Velika Nemčija, v kateri bi bili utonili najprej Čehi in Slovenci, samostojna Ogrska bi bila požrla avstrijske Srbohrvate, Slovake in prikarpatske Ukrajince, samostojna Poljska pa bi bila asimilirala svoje Ukrajince z docela drugačnim uspehom, kakor je to mogla storiti Avstrija kljub svojemu nemškemu centralizmu, kljub svojim generalom in birokratičnim »Bachovim huzarjem« in kardinalom, kateri so pač mogli zavladati provizorično, a nikdar definitivno“.

Čitatelj si naj ustvari sam sodbo, kdo piše »debele laži« — Javor ali Žigon.

In tako dalje...

Zakaj uporablja gospod Joka Žigon taka, znanstveno brez dvoma izredno kvalificirane metode? Odgovor je g. Joka Žigon posredno zapisal sam, ko so mu ušle naslednje besede: „Omenjeni sestavki pa očitujejo še hujše: neresnico“. (Podčrtal jaz.) Gospod Joka Žigon pač meni, da so lahko tudi sestavki, ki očitujejo samo resnico, obsodbe vredni, ker — niso soglasni z njegovimi nazori. Vendar si gospod Joka Žigon kaj takega ni upal povedati na glas. Zato je poskusil sestavkom podtakniti še — neresnico „v osnovi in v drobnostih“. Kakor smo videli, se mu je eksperiment res posrečil — „v osnovi in v drobnostih“.

Odkritosrčno menim, da se daje z dolgimi odgovori ljudem in pojavom pomen, ki ga nimajo in ki ga ne zaslužijo... Če sem kljub svojemu boljšemu prepričanju nekoliko daljši, sem to napako zagrešil zato, ker želim nazorno dokazati, da ostaja reakcija brez trohice logičnih argumentov in da ji torej preostaja le še — podtikanje...

Hkrati obžalujem, da je postal žrtev Žigonove nečiste in nesnažne „obrambe“ prof. Prijatelj. Če sem v svojih sestavkih zapisal na Prijateljjev račun nekoliko ostrih besed, ki jih seveda tudi danes vzdržujem, nisem tega storil z namenom, da okrušim vrednost Prijateljjevemu znanstvenemu delovanju, snovanju in prizadevanju kot — celoti. Po mojem mišljenju so „Staroslovinci“ najšibkejši Prijateljjevo delo in zares „kamrica“ reakcionarnih slovenskih tradicij. Menim, da to ni slučaj. Ob osemindesetdesetem letu pač mora spodrsniti skoraj vsakemu meščanskemu znanstveniku, ki je sin naroda z močno kontrarevolucionarno tradicijo iz te dobe. Pa se zabrišejo nazorske razlike in se razodene tako ali drugače oblikovan — buržoazni ideološki temelj...

Ocenjeval nisem Prijateljjevega celotnega dela, temveč samo prvo knjigo njegovih „Staroslovencev“... Zakaj sem se za to oceno odločil, sem objasnili v „Pripombah“, kjer sem poudaril: „Reakcionarni videz nacionalnih koristi se je prej ali pozneje, vendar pa zmeraj razkril kot kruta resnica o dostikrat pogubni nacionalni škodi. Zato življenjski interes malega naroda naravnost terja, da njegovi sinovi izrujejo iz ljudske zavesti tradicijo reakcionarnega ravnanja iz »nacionalnih razlogov.“

Ob takem mojem odnosu do Prijateljjevega dela na splošno in do Prijateljjevih „Staroslovencev“ posebej pa je torej tudi razumljivo, da bi želel Prijatelju čistejšega in snažnejšega branilca, kakor pa je gospod Joka Žigon.